

Vida Amál

1959-ben született Csepelen. Az ELTE BTK magyar–orosz szakán végzett 1983-ban, majd elvégezte a Bálint György Újságíróiskolát. Jelenleg szabadúszóként dolgozik. Legutóbbi írását 2010. 6. számunkban közöltük.

Vida Amált jószerivel az egész kisváros ismerte, legalább futólag, mert mindenhol feltűnt, ahol a lakók apraja-nagyja megfordult. Korán reggel felbukkant a piacon, ahol órákig ténfergett, keresztbe-kasba bejárta a területet, hogy alaposan szemügyre vegye a választékot, vagy találkozzon ismerősökkel, akikkel szóba elegyedett. Lecövekelt egy-egy standnál, ahol hosszan mustrálta a termékeket, aztán dolgavégezetlenül továbbállt, mert megneszelte, hogy másutt frissebb zöldséget vagy gyümölcsöt kínálnak, ráadásul olcsóbban. Vánszorgó, csoszogó léptekkel haladt az árusok sorai között, mindig ügyelve arra, hogy jó előre kikerülje a szembejövőket, nehogy óhatatlanul fellökjön valakit, vagy útban legyen másnak. Üres vászonszatyrárt erősen hóna alá szorította, nehogy ellopják; beszéltek ugyanis, hogy elvetemült bűnözők kirántják a védtelen nők kezéből a táskákat, s zsákmányukkal elinalva bottal üthetik a tolvajok nyomát.

Visszafogottan és szemlesütve alkudozott az árukra, de ritkán vásárolt, mert kevés volt a pénze. Az eladókat arra próbálta rávenni, hogy csak kóstolóval kínálják meg, mert ilyen különleges terményt még nem evett, és kíváncsi az ízére, ez pedig semmibe nem kerül. Olykor megszánták, és ráböktek egy félretett ládára, hogy a hibás, fonnyadt gyümölcsből válogasson ki néhány szemet, de ne többet. Amál ekkor nem győzte dicsérni a portékát, s a gazda meleg szívét önzetlenségéért. Ha összefutott egy ismerőssel, szeme felcsillant, s már távolról integetve hangosan ráköszönt, hogy észrevegyék: ölelésre tárta a karját és cuppanós csókkal jelezte örömét — milyen szerencse, hogy egymásba botlottak, éppen gondolt rá a minap.

— Nincs esetleg száz forintod, hogy megigyak egy kávé? — kérdezte Amál bárgyú, esengő tekintettel. — Megszomjaztam, úgy meginnék egy feketét!

— Hiszen a múltkor adtam kétszáz forintot, mire költötted? — szaladt ki a számonkérés az idős, kövér asszony szájából. — Ugye, italt vettél belőle, arra verted el a pénzt?

— Nem emlékszem... — felelte zavartan Amál. — Lehet, hogy tényleg megittam egy fröccsöt, mert jól esett. Valószínűleg igazad van...

— Nem lehet, hanem biztos! Elszórod a pénzt, aztán folyton kunyerálsz. Rohansz a kocsmába, meg szívod azt a drága cigarettát!

— A cigi nem kerül sokba, magam sodrom — védekezett Amál, és zsebéből előrántott egy gyűrött dobozt. — Ne hidd, hogy nem spórolok. Minden forintra vigyázok, mint a szemem fényére. Megköszönném a kölcsönt, mindig megköszönöm...

Vida Amál odébb somfordált, botorkálva egy pad felé tartott, hogy leüljön megpihenni. Aztán meggondolta magát, s egyik lábát behajlítva karjával az ülőkére támaszkodva megállt; szusszantott egyet, s

vizslató tekintettel pásztázta az embereket. Törődött, hajszott öreg-asszonynak tűnt, aki idősebbnek nézett ki valós koránál. Hatvannak tippelték, de ennél biztosan fiatalabb volt; aki korábról ismerte, esküdött rá, hogy nemrég múlhatott ötven esztendő. Kinyúlt, kopott mackónadrágot viselt, felül egy lenge blúz volt rajta. Tornacipője fűzője folyton kioldódott, hiába igyekezett, hogy rendesen megkösse, valamiért mindig kilazultak a madzagok. Bukdácsolt, bosszankodott, hogy milyen rendetlen; hajlongott és ismételten jól megcsavarta a fűzőt. Azért is húzódott a pad mellé, hogy hátha igazítania kell a ruháján.

Kerek arca fakó és beesett, szeme alatt jókora táskák, mint aki nem aludta ki magát. A gödrök már olyan mélyek voltak, mintha jó ideje nem aludt volna eleget. Őszülő haját hátra fésülte, kezével ráadásul gyakran végigsimította, hogy rendezett benyomást keltsen, ennek ellenére inkább csapzottnak látszott. Egy enyhe szellő is rögtön kócosná változtatta, s mire felfigyelt hajának állapotára, már loboncos volt a feje búbja. Szája széles és mosolyra nyíló; ha rábukkant egy barátira, rögvést elvigorodott; ajkai a füléig értek. Most szerényen félrehúzódott, ajkai észrevehetően mozogtak, mintha beszélne, de csak magában. Tekintete élénk és fürkésző: jobbára a messze távolba bá-méskodott, ahonnan bármikor előtűnhet egy rég nem látott személy, izgatottsága ekkor határtalanul fokozódott. Pipiskedett és nyújtogatta a nyakát; nyugtalanul támaszkodott egyik lábáról a másikra.

A járókelőkkel többnyire az asszony kezdeményezte a társalgást, de csak olyan általánosságokról folyt a diskurzus, hogy változékony az időjárás, cudarrá váltak az életkörülmények, valamint miféle betegségek léteznek, és mennyi gyógyszert kell szedni rájuk. A patikaszeresek ráadásul drágák, ezért nem érdemes mindet kiváltani, amiket felírtak. Csak a legszükségesebbeket kell beszerezni, amiket az orvos feltétlenül, szinte parancsolóan javasolt. Amál nem tudta felsorolni, hányféle gyógyszert kellett bevennie, de emlékezete szerint magas vérnyomása miatt és depressziójával biztosan kezelik. Nemritkán napok teltek el, hogy elfelejtette beszédni az orvosságokat, mert máshol járt az esze, vagy nem találta sehol, bár az is lehetséges, hogy el sem ment értük a patikába. Egyre gyakrabban kihagyott az agya, amit néha maga is belátott; ha pedig rákérdeztek a bajára, ostobán pislogott és vállát vonogatva nevetgélt.

Az ismerősök, akik alkalomadtán összefutottak Amállal, úgy könyvelték el az asszonyt, hogy kissé ütődött. Furcsa, szórakozott viselkedése, emlékezetkihagyásai, hirtelen hangulatváltozásai mind arra utaltak, hogy zavart elméjű, meghibbant. Ápolatlan külseje, a dohánytól megsárgult ujjai, zilált frizurája, slampos öltözéke szintén azt támasztották alá, hogy valószínűleg nincsen minden rendben nála. Szemére vetették, hogy bizony nem veti meg az alkoholt, és végeredményben szégyellhetné magát az állandó italozásáért. Az utcán lehetőleg kerülték, mert folyton pénzért kuncsorgott; ha pedig pénzt nem kapott, cigarettát kért, vagy bármi mást, amit a napi megélhetéséhez feltétlenül szükségesnek vélt. Igaz, nem volt rátarti és túl-

ságosan tolakodó; hamar és egykedvűen tudomásul vette, hogy visszautasítják. Mintegy védekezésképpen ismételtette, hogy nincs benne sértettség, harag. Leginkább az bosszantotta az embereket, hogy hiába beszéltek a lelkére: noha Amál minden alkalommal ígéreteket fogalmazott meg a jövőjére nézve, minden maradt a régiben.

— Amál, hát hogy nézel ki megint? — bökte meg a vállát hátulról egy asszony, aki éppen bevásárolt a piacon, és tele kosarában gyümölcsöket cipelt. Szánakozva csóválta a fejét és lehuppanni készült a padra.

Amál megrezzent, majd egy csapásra elmúlt a riadalma, mihelyst felismerte a párnás arcú, szigorú tekintetű, mégis örökké megbocsátó, ősz hajú nőt: Ica, a drága Ica lökdöste, aki soha nem mulasztotta el dorgálni, de szükség estén kiségitette pár száz forinttal, némi ennivalóval, és ellátta jó tanácsokkal, amiket eleinte még törekedett megfogadni, az utóbbi időben azonban elengedte a füle mellett. Körülbelül vele egykorú, évekkal korábban számtalanszor utaztak együtt a buszon, amikor a gyermekét hordta az orvoshoz. Jól emlékezett rá, hogy Ica sosem mulasztotta el rákérdezni a fiára; gyógyul-e már, hogy megy sora.

Amál kedélyesen somolygott, ölelésre tárta karját, és csókra csücsörítette ajkait. Két hatalmasat cuppantott Ica arcára, aki viszonozta az üdvözlést, de karjával kissé odébb is tolta az asszonyt, mert bűzösnek érezte a leheletét és izzadságszagúnak a testét.

— Ugyan, mi baj volna velem? — csodálkozott Amál, és restelkedve húzogatta nadrágját, hátha lecsúszott, talán ez szűrt szemet. Jobb tenyerével végigsimított a haján, hogy ne tűnjék kócosnak; s pillantást vetett cipőjére, annak fűzőjére, hogy rendben van-e. — Megvagyok... tűrhetően... néha betegeskedem. Fájdogál a szívem, járok az orvoshoz. Egy maroknyi gyógyszer kell szednem.

— Miért nem veszel fel rendesebb ruhát? — korholta Ica, és szúrós szemmel végigmérte az asszonyt. — Annyi göncöt kaptál már, nem igaz, hogy mackóban kelljen járnod! Máskor vigyáztál magadra, szépen öltözködtél... Mutasd a kezed; látod, a körmeid is csupa reték... Mikor mosakodtál?

— Minden áldott nap tetőtől talpig megmosakszom... — felelte önérzetesen Amál, noha valószínűleg füllentett, s ezzel maga is tisztában volt. Kezeit szégyenlősen hátradugta, majd kalimpált velük a levegőben, csakhogy ne lássák a körmeit. — Most éppen rosszkor találoztunk, hogy piszkosnak találod a kezem. De annyira nem koszos! Jól van ez így... Ugyan, ki nézi? Biztosan attól lett maszatos, hogy turkáltam a zöldségek között...

— Jancsika hogy van? Nincs már baja, ugye? Sikerült állást szereznie?

Amál szélesen, elégedetten vigyorgott, kihúzta magát, amikor a fia után érdeklődtek.

— Remekül! — vágta rá kapásból. — Olyan jól, hogy nem ismernél rá... — tette hozzá tűnődve, és lesütötte a szemét, mintha törné a fe-

jét. — Senki nem venné észre, hogy valaha beszédhibával küszködött. Szerencsére nem kell sokat jártatnia a száját, mert árufeltöltőként dolgozik egy üzletben, ahol elég, ha rámol, pakol; nem muszáj megmukkannia sem. Csupán azt nehezményezi, hogy folyton kötelezik a túlórára, a pénzét pedig nem fizetik ki időben. Néha olyan fáradt, hogy szólni sincsen kedve, belerogy az ágyba, és alszik. De már önálló, mindent maga csinál, maga rendezkedik, elintézi azt is, ami rá tartozna... Megnőtt, szép fiatalember lett, jó lenne, ha meg nősülne, de nem akar, még kívár, azt mondja, hogy nem érkezett el az igazi... Ebbe nem szólok bele!

Amál háritó mozdulatot tett, mintha kezével is jelezné, hogy tényleg semmi köze fia nősülési szándékához, és rajta nem múlik, mi fog történni.

— Ez jó hír! — nyugtázta Ica, és mélyen lehajolva kotorászott a kosarában. — Mennyire aggódtál a fiadért! Végre egyenesbe jött... De te is vigyázhatnál magadra! Hányszor, de hányszor kértelek, hogy legyél józanabb; legyen egy kis sütnivalód! Ne bagózz annyit, ne igyál állandóan, és igazán jobban ügyelhetnél a ruhádra, mert még azt hiszik, hogy egy ágrólszakadt hajléktalan vagy... Néha úgy nézel ki, mint egy tekergő, csavargó otthontalan. No, válogassál a gyümölcsökből, itt van, ni, vigyél a fiadnak is, legalább eszel vitamint.

Amál sűrűn bólogatott, amikor az intéseket hallotta; mindenben igazat adott barátnőjének, s ígéretet tett, hogy ezután úgy lesz, ahogyan kérték tőle. Azért odaszúrta, hogy tőle telhetően igyekszik józanul élni, s ne gondolják alkoholistának, mert szereti a fröccsöt; ezt jobbára csak az izzasztó meleg miatt, felfrissülése végett szokta inni. S ne higgyék, hogy bolond; azért, mert rosszabbul megy a sora, s olykor feledékeny vagy éppen szertelen, még nem ment el teljesen az esze.

Hóna alá kapta a vászonszatyrárt, amit félig megtömött az Icától kapott gyümölcsökkel, és búcsúzásképpen újra két cuppanós puszit nyomott barátnője arcára, aki óvatosan viszonzta az üdvözlést, mert még mindig érezte a kellemetlen leheletet. Amál lassú, vándorszorgó léptekkel elvegyült a tömegben; Ica még látta, hogy egy kofával alkudozik, de hamar továbbállt, és kerülgette az embereket, nehogy fellökjön bárkit is. Lehet, hogy éppen a borozó felé tartott, mert arra vette az irányt; forgolódott az emberek között, nyújtogatta a nyakát és eszelősen vigyorgott.

Talán tíz vagy tizenkét esztendeje történt, a konkrét időpontra Ica sem emlékezett, hogy Vida Amállal összeismerkedett a sárga Volánbuszon. Hetente többször, kora reggel ugyanabban a megállóban ácsorogtak, együtt szálltak fel a helyi járatra, ami a szomszéd városba vitte őket. Ica munkába igyekezett, Amál pedig a fiát kísérte az orvoshoz. Jancsika, a fia körülbelül nyolc éves lehetett; vézna, sápadt gyerek, félénk, visszahúzódó, alig merte kinyitni a száját, mindig bújt az anyjához. Valójában azért kellett orvoshoz jártni, mert nem akart beszélni, egészen pontosan beszédhibás volt. Hónapokon keresztül foglalkozott vele egy logopédus, mire némi eredményt ért

el. Állapota azonban nem javult látványosan. A kisfiú szégyellte, hogy érthetetlenül motyog; iskolatársai csúfolták és nevettek. Amált végtelenül bántotta az eset, ezért addig járt a háziorvosa nyakára, amíg egy elismert logopédust nem szereztek. Általában a reggeli órákban kellett megjelenniük a rendelésen, ezért hajnalban keltek, hogy elérjék a hét órakor érkező távolsági buszt. A kisfiú szótlanul, anyjába kapaszkodva lecövekelt a buszmegállóban; Amál próbálta nyugtatni, hogy igazán nem kell félnie az orvostól.

Az asszony, aki évekkor korábban különvált a férjétől, egy gyárban dolgozott műszerészként. Megbecsülték; és ami ennél is lényegesebb: szerették a munkatársai és a főnökei, mert megbízhatóan, hozzáértően dolgozott. Időben ért be a munkahelyére, és ha mégis késett, azon volt, hogy pótolja a kiesést, ráadásul rendszeresen vállalt túlórákat. Felettesei hozzájárultak, hogy fia betegségére tekintettel bizonyos napokon később kezdje el a munkát, amit más alkalommal természetesen ledolgozott. Olykor délután és hétfvégén is a gyárban maradt, hogy ne nézzenek rá rossz szemmel, és a fizetése se csökkenjen a reggeli csúszások miatt. Amál nem győzött hálálkodni, hogy megértően viseltetnek családi problémái iránt, amik nem rajta múltak, Jancsika egészsége azonban mindennél fontosabb volt.

A hónapokig tartó orvoshoz járás, a lassú gyógyulás, az állandó időpont-egyeztetések, a munkahelyén való helytállás, a nyomasztó kényszer, hogy anyagilag ne jussanak csődbe; mindez láthatóan megviselte az asszonyt. Feszültté, ingerlékennyé vált, indulatos és sértő megjegyzéseket tett emberekre, ami nem volt szokása. Apróságokon veszett össze olyanokkal, akikkel korábban békében élt. Hamar felcsattant, féktelen dührohamokat kapott, utána pedig maga sem emlékezett rá, milyen szidalmak hagyták el a száját. Végigjárta a szomszédokat és az ismerősöket, hogy mindenkitől bocsánatot kérjen esztelen viselkedéséért; külön-külön becsöngetett a házakba, és sokáig ecsetelte, mennyire restelli magát. Semmiféle mentséget nem hozott fel védelmére, éppen ellenkezőleg cselekedett: arra kérte embertársait, hogy pirítsák le, szégyenítsék meg, mert megérdemli — ebből okulhat, ettől helyreáll a lelki nyugalma. Csak Jancsika ne szenvedjen kárt, ne őt csúfolják és mutogassanak rá ujjal, hogy förtelmes édesanyja van.

Tavaszi nap volt, amikor Amál takaros szoknyában, sötétzöld meleg pulóverben beállított egykori férjéhez, hogy hazavigye Jancsikát. Feldúltan, kezét tördelve ácsorgott az utcára nyíló kapuban, de hiába nyomkodta a csöngőt, nem jött válasz. Jancsikának már két napja otthon lett volna a helye, de az apja nem jelentkezett. Amál próbálta telefonon utolérni, üzenetet is küldött egyik rokonával, de életjel nem érkezett. Máskor is előfordult, hogy az apa késve vitte vissza Jancsikát az anyjához, de akkor kimentette magát, vagy szólt előre a mulasztásért. Néhány ízben maga Jancsika volt az, aki fogta magát, és hazaindult, mert tudta, hogy csak pár napig szokott tartózkodni az apjánál, s ez az idő lejárt.

Amál türelmetlenül szédelgett a kapunál, lábujjhegyre állva nyújtogatta a nyakát, hogy átlásson a kerítésen, vajon mit fedezhet fel a ház körül. Odabent nem vett észre senkit, csupán a két kutyára lett figyelmes, akik őrizték a portát. Egy karóhoz kikötve láncon tartották őket, elég veszettül ugattak. Dühödten futkároztak; nyakukon megfeszült a vas, amint nekiiramodtak, de a lánc rendre visszarántotta az ebeket az utolsó pillanatban.

Amál felkapaszkodott a kerítés padkájára, úgy kiabálta befelé:

— Jancsika! Jancsika!

Szorosan belekapaszkodott egy kerítéslécebe, nehogy leessen, s még jobban üvöltötte:

— Én vagyok, az anyád... Jancsika, merre vagy?!

A kutyák csaholtak, olyan nekibőszülten rángatták a láncot, hogy félő volt, elszakítják, s rárontanak az asszonyra. Amál előbb megrettent, aztán ügyet sem vetett rájuk; túlordította őket. Hisztérikusán rugdosta a kaput, hogy végre felfigyeljenek rá; és férje, a gazember, beengedje a házba. Lökdöste, taszigálta a faajtót, mire az magától kitért.

A férj ekkor tűnt fel a családi ház bejáratánál: minden bizonynyal ittas volt, mert fölöttébb dülöngélt és érthetetlenül óbégatott; fenyegetően rázta az öklét, hogy miért rontott be a felesége. Trikója alól kitüremkedett pókhása, papucsában majdnem orra bukott a nagy sietségtől. Feje mélyvörösén piroslott, szeme sötéten izzott a méregtől.

— Mit akarsz nálam, te néember?! — süvöltötte hadonászva. Haragos tekintetét eszelősen körbejárta az udvaron, hogy valami karót kerítsen, amivel elkergetheti az asszonyt.

Jancsika meglepetésszerűen osont ki a házból. Nem szaladt, hanem oldalazó, megfontolt léptekkel közeledett anyja felé; felső testét meggörnyesztette, nyakát behúzta, hogy minél gyanútlanabban mozogjon. Nem szólt egy árva szót sem, olyan ijedség uralkodott rajta, hogy a szemét is behunyta.

A férfi odapattant a kutyákhoz, s az egyiket elkötötte. Az eb először gazdájára ugrott, mert megörlött a szabadságának, majd ész nélkül körbenyargalta az udvart és hergelte a másik kutyát, aki a láncát feszegette. A férfi toppantott a lábával, majd az asszony felé mutogatva ráparancsolt szőrös állatára: „Fogd meg, fogd meg!”

Amál felkapta a kisfiút, s egész testével betakarta, hogy ne essék benne kár. Karjával átölelte, szorosan a melléhez szorította, így próbálták menekülni. Amikor a megvadult állat utolérte őket, már majdnem kiértek a kapun, de az asszony megbotlott, erre a kutya rávetette magát. A hátát érte a támadás, zöld pulóvere kettészakadt rajta. A felbőszült jószág élesen csattogtatta a fogait, belemart az asszony karjába, amivel a gyereket óvta. Hátról felsebezte a nyakát is, mert éppen elfordította a fejét, amikor az eb neki támadt. Estében még megvágta a lábfejét, mert beleakadt egy kiálló kampóba, ami az egyik virágágyás szélét jelezte. De nem érzett semmilyen

fájdalmat, ráadásul azt sem tudta visszaidézni, hogyan botorkált ki és csapta be maga mögött a kertkaput, ahol nem üldözték tovább.

Amál az eset után legalább még fél éven keresztül hordta a fiát a lo-gopédushoz. Az orvos javulást állapított meg, mert Jancsika némileg bátrabban és érthetőbben beszélt, noha tökéletes eredményt nem értek el. Azzal biztatták az anyát, hogy fia kiejtése, társalgási szokása és stí-lusa idővel csiszolódik: ahogy növekszik a kamasz, és türelmesen fog-lalkoznak vele, egyre szebben, tagoltabban fog megnyilvánulni.

Amált még azelőtt magas vérnyomása miatt kezelték, hogy férjé-vel brutálisan összezördült; de a legutóbbi eset után, amikor ráuszí-tották a kutyát, jelentősen romlott egészségi állapota. Fáradékonnyá, lobbanékonnyá vált, éjszaka keveset vagy egyáltalán nem aludt. Visz-szatérően azt álmodta, hogy egy kampós bottal kergetik, miközben egy sűrű nádason keresztül próbál menekülni, de lába alatt az iszapos talaj besüpped, ő pedig mind mélyebbre süllyed; előbb csak térdig, majd derékig merül el a sárban, egy idő után képtelen megmozdulni, egyre vergődik, rémülten csapkod a karjaival. Azt kiáltozta álmában, hogy meg akarják ölni, erre felriadt, csupa verejték volt a teste. Nap-pal kimerülten téblábolt a munkahelyén, többé nem vállalt túlórá-t. Elkésett a munkából, ami nem volt szokása; és különféle ürügyeket ta-lált ki, hogy mi történt vele. Beszélgetés közben, amikor a mulasztá-sok okait magyarázta hevesen, megérezte rajta, hogy alkoholos a le-helete. Bódultan ténfergett a gyár szerelőcsarnokában, aztán leült egy székre és elszundított, de lefordult róla, mert elvesztette az egyensú-lyát. A földön találtak rá, úgy próbálták magához téríteni.

Vida Amál hónapokat töltött betegállományban, majd átmeneti-leg leszázalékolták, mert munkavégzésre alkalmatlannak ítélték. Többféle gyógyszerrel szedett depressziójára, állapota hullámzóan alakult. Éjszaka nyugodtabban aludt, de bizonyos időszakokban sűrűbben rátörtek a rémképek. Várta, hogy végre nappal és világos legyen; nekibuzdulva járta az utcákat, nyakát nyújtogatva leste, hátha ráakad jó ismerősökre, akikkel elcseveg.

Ica, a gömbölyű arcú barátnő, akivel Amál együtt utazott a sárga Volán-buszon, és akivel egészen véletlenül megint összefutott a pi-actól nem messze, most is a kosarában kotorászott, hogy gyümöl-söt küldjön Jancsikának: egyenek bőven vitamint, mert rájuk fér.

— Jancsika jól van, egyáltalán nem beszédhibás... — magyarázta Amál széles mosollyal, s látszott rajta, mennyire elégedett. — Ap-jával ritkán találkozik, nem kíváncsi rá — tette hozzá. — Jó helyen dolgozik, gyakran túlórázik, mert szüksége van rá. Hamarosan tán nőszül is...

Amint Ica szúrós szemmel végigmérte Amált, és korholóan meg-jegyezte, hogy megint az ócska mackónadrágot viseli, rendezetlen a frizurája és lehetetlen érezni a bor szagát, az asszony restelkedve igazgatta az öltözékét és tenyerével hátrafésülte a haját. Ismételten és nyomatékosan megfogadta, miként számtalanszor tette ezt ko-rábban is, hogy ezután minden másképp lesz.